

FIL-PRIM'AWLA TAL-QORTI ĊIVILI

IMĦALLEF

ONOR. JOSEPH R. MICALLEF LL.D.

ILLUM it-Tlieta, 31 ta' Mejju, 2016

Kawża Nru 25

Rik. Nru. 470/08JRM

CURMI CATERING SERVICES LIMITED (C – 36220)

VS

DRAGONARA RESORT LIMITED (C – 15307)

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors Maħluf imressaq ft-8 ta' Mejju, 2008, li bih u għar-raġunijiet hemm imsemmija, il-kumpannija attrici talbet li din il-Qorti (a) issib li l-kumpannija mħarrka kisret l-obbligi kuntrattwali tagħha li jirriżultaw mill-kitba privata tat-30 ta' Mejju, 2005; (b) issibha responsabbli għad-danni li garrbet minħabba dak il-ksur; (ċ) tillikwida d-danni mgarrba mill-kumpannija attrici, jekk meħtieġ bil-ħatra ta' perit; u (d) tikkundanna lill-kumpannija mħarrka tħallas is-somma likwidata bħala danni mgarrba. Talbet ukoll l-ispejjeż u l-ħlas tal-imgħax legali;

Rat id-digriet tagħha tat-22 ta' Mejju, 2008¹, li bih ordnat in-notifika lill-kumpannija mħarrka u tat direttivi lill-kumpannija attriċi dwar it-tressiq tal-provi min-naħa tagħha;

Rat it-Tweġiba Maħlufa mressqa fl-20 ta' Ġunju, 2008, li biha l-kumpannija mħarrka laqgħet fil-mertu għall-azzjoni attriċi billi qalet illi (a) l-kuntratt ta' bejn il-partijiet ġie terminat minnha f'Novembru tas-sena 2006 minħabba numru ta' nuqqasijiet min-naħa tal-kumpannija attriċi li kienu jiksru l-kundizzjonijiet tal-kuntratt; (b) hija ma ħolqot ebda dannu lill-kumpannija attriċi għaliex imxiet mal-ftehim; (ċ) ma kellha ebda obbligu illi ġgedded il-kuntratt peress illi l-kuntratt kien ġie terminat; u (d) qalet li minħabba n-nuqqasijiet tal-kumpannija attriċi, kienet qiegħda tressaq kontro-talba kontriha;

Rat il-Kontro-Talba mressqa flimkien mal-imsemmija Tweġiba li biha u għar-raġunijiet hemm imsemmija, il-kumpannija mħarrka talbet li l-Qorti (a) issib li l-kumpannija attriċi rikonvenuta għandha tħallas l-ammont ta' tmintax-il elf, tmien mija u disgħin Ewro tlieta u tletin ċenteżmu (€18,890.33) bħala bilanċ dovut minnha skond il-ftehim; u (b) tikkundanna lill-kumpannija attriċi rikonvenuta tħallasha dak l-ammont. Talbet ukoll l-ispejjeż u l-imgħaxijiet legali;

Rat it-Tweġiba Maħlufa mressqa mill-kumpannija attriċi rikonvenuta fil-11 ta' Lulju, 2008, li biha laqgħet fil-mertu għall-Kontro-Talba tal-kumpannija mħarrka billi qalet illi (a) it-terminazzjoni tal-ftehim mill-kumpannija mħarrka sar mhux kif mistħoqq u hija invalida fil-liġi; (b) kienet ġiet stabbilita prassi bejn il-partijiet illi l-ħlas dovut bejniethom isir permezz ta' tpaċija; (ċ) il-kumpannija mħarrka ma tatx rendikont ta' dak illi tallega illi baqa' dovut lilha mill-kumpannija attriċi; (d) l-ammont pretiż huwa kontestat għar-raġunijiet hemm imsemmija u dak dovut minnha huwa biss fl-ammont ta' seba' mija u tletin ewro u għaxar ċenteżmi (€730.10);

Semgħet ix-xhieda mressqa mill-partijiet;

Rat id-degriet tagħha tat-3 ta' Jannar, 2011² li bih ħatret lill-Avukat Maria Dolores Gauċi bħala Assistent Ġudizzjarju sabiex tisma' x-xhieda ta' Hans Cauchi;

Rat id-degriet tagħha tal-14 ta' Ottubru, 2011³, li bih laqgħet it-talba tal-kumpannija attriċi b'rikors tagħha tat-12 ta' Ottubru, li bih talbet illi x-

¹ Paġ. 23 – 4 tal-proċess

² Paġ. 175 tal-proċess

³ Paġ. 181 tal-proċess

xhieda ta' Hans Cauchi tingabar skond kif jipprovdi r-Regolament tal-UE 1206/01;

Rat id-degriet tagħha tat-23 ta' Jannar, 2013⁴, li bih, għar-raġunijiet hemm imsemmija, ħassret il-ħatra tal-Assistenti Ġudizzjarja tat-3 ta' Jannar, 2011, u li l-kumpanija attriċi rrinuzjat għat-tressiq tax-xhud Hans Cauchi;

Rat ix-xhieda mressqa mill-partijiet bil-mezz tal-affidavit;

Rat id-degriet tagħha tat-18 ta' Ġunju, 2013⁵, li bih ċaħdet talba magħmula mill-kumpanija attriċi b'rikors tagħha tas-27 ta' Mejju, 2013, biex tordna li l-affidavit ta' Tony Gauċi, Sue Ġiappara u Jonathan Borġ jitneħħew mill-atti tal-kawza;

Rat it-talba kongunta tal-partijiet tat-3 ta' Ottubru, 2013⁶, li biha talbu illi jagħmlu l-kontro eżami tax-xhud James Le li jinstab barra minn dawn il-gzejjer, liema talba ġiet milqugħa fit-8 ta' Ottubru, 2013⁷ u ġiet maħtura l-Avukat Maria Dolores Gauċi għal dan il-għan;

Rat id-degriet tagħha tad-29 ta' Mejju, 2014⁸, li bih iddikjarat magħluq l-istadju tal-ġbir tal-provi u tat lill-partijiet żmien biex iressqu s-sottomissjonijiet tagħhom bil-miktub;

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet imressqa mill-kumpanija attriċi fit-28 ta' Awwissu, 2014⁹;

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet imressqa mill-kumpanija mħarrka fit-3 ta' Ottubru, 2014¹⁰ bi twegiba għal dik tal-kumpanija attriċi;

Rat l-atti kollha tal-kawza;

Rat id-degrieti tagħha li bihom ħalliet il-kawza għas-sentenza;

Ikkonsidrat:

Illi din hija azzjoni ta' danni minħabba ksur ta' kuntratt, b'azzjoni rikonvenzjonali għall-ħlas ta' bilanċ dovut. Il-kumpanija attriċi (minn

⁴ Paġ. 191 tal-process

⁵ Paġ. 301A tal-process

⁶ Paġ. 312 tal-process

⁷ Paġ. 313 tal-process

⁸ Paġ. 367 tal-process

⁹ Paġ. 368 – 379 tal-process

¹⁰ Paġ. 380 – 398 tal-process

issa 'l hemm imsejha "CCS") tgħid li l-kumpanija mħarrka (minn issa 'l hemm imsejha "DRL") taħti lejha minħabba ksur ta' obligazzjoni li toħrog minn ftehim milħuq bejnha u DRL dwar l-operat ta' numru ta' stabbilimenti f'lukanda fil-kumpless magħruf bħala ir-*Reef Club* ġewwa l-Westin Dragonara Resort, San Ġiljan. CCS tgħid illi DRL kienet obligata tilqa' t-talba tagħha għat-tigdid ta' dan l-operat, u li n-nuqqas min-naħa ta' DRL li ġgedded il-konċessjoni ma kienx ġustifikat u minħabba f'hekk hija ġarrbet danni li DRL trid tagħmel tajjeb għalihom;

Illi, min-naħa tagħha, DRL tilqa' billi tgħid illi hija ma kellha ebda obligu li tilqa' t-talba ta' CCS biex iġgeddilha l-konċessjoni billi hi kienet gabet fi tmiemu l-ftehim li ntlahaq bejniethom wara li CCS naqset li tonora numru ta' obligazzjonijiet taħt l-istess ftehim. B'zieda ma' dan, DRL ressqet kontro-talba għal ħlasijiet dovuti lilha minn CCS bħala konsiderazzjoni marbuta mal-operat tal-istabbilimenti. CCS laqgħet għal din l-azzjoni rikonvenzjonali billi qalet li s-somma pretiża minn DRL hija eċċessiva;

Illi **l-fatti li joħorgu mill-atti ta' din il-kawza** juru li bis-saħħa ta' ftehim tat-30 ta' Mejju, 2005¹¹, CCS (bħala l-operatur) tħalliet topera numru ta' stabbilimenti ġewwa d-*Dragonara Resort* proprjeta' ta' DRL li kienu jinkludu, fost oħrajn, il-*Waikiki Bar*, il-*Waikiki Snack Bar*, u l-*Bedouin Bar*¹² (u ambjenti oħrajn qribhom), komplessivament magħrufa bħala r-*Reef Club*. L-operat kien għal perjodu tas-sajf bejn 1 ta' Ġunju u l-31 ta' Ottubru tas-snin 2005 u 2006. Skond l-istess ftehim, l-operat seta' jiġi mġedded għal sena oħra kemm-il darba l-operatur iressaq talba għal dan il-għan ta' l-anqas tliet xhur qabel il-31 ta' Mejju, 2007¹³. Il-konsiderazzjoni maqbula kienet ta' sebat elef liri Maltin (Lm7,000)¹⁴ fix-xahar¹⁵, dovuta fi granet speċifiċi, u l-ammont miftiehem la kien negozzjabbli l-anqas soġġett għal tpaċija¹⁶. Il-partijiet qablu li l-kwestjonijiet illi setgħu jinjalghu fuq il-lant tax-xogħol kellhom jiġu diskussi bejniethom tal-anqas darba f'xahar¹⁷. Kien l-obbligu tal-operatur illi jassigura li (i) l-istabbilimenti jagħlqu sal-ħinijiet miftehma; (ii) l-istorbju fl-istabbilimenti ma jkunx eċċessiv; u (iii) jkun hemm sigurta' tajba fid-dħul għalihom. Obbliga ruħu wkoll illi jwettaq dak li jintalab minnu minn DRL fir-rigward tal-livell tal-istorbju ġewwa l-istabbilimenti, kif ukoll dwar il-persuni li m'għandhomx jidhaħħlu fl-istabbilimenti¹⁸. Il-livell tal-ikel u xorb fl-istabbilimenti kellu jkun wieħed għoli¹⁹;

¹¹ Dok. "A" f'paġ 4 – 22 tal-proċess

¹² Klawżola 2.1 f'paġ. 4 tal-proċess

¹³ Klawżola 1 f'paġ. 4 tal-proċess

¹⁴ Li jġibu € 16,305.61 fi flus tal-lum

¹⁵ Appendici 3 f'paġ. 22 tal-proċess

¹⁶ Klawżola 6 f'paġ. 6 tal-proċess

¹⁷ Klawżola 7 f'paġ. 6 tal-proċess

¹⁸ Klawżola 15 f'paġ. 9 tal-proċess

¹⁹ Klawżola 16 f'paġ. 9 tal-proċess

Illi lil hemm minn dan il-ftehim, il-fatti juri illi l-konsiderazzjoni kienet qed jitħallas permezz ta' tpaċija billi DRL kienet taħfer dak li kien dovut lilha kontra dak li kien dovut minnha. DRL tfisser dan bħala l-aħjar mezz sabiex setgħet tiġbor flusha peress illi CCS kienet qed taqa' lura fil-ħlasijiet miftehma u ma żżommx maż-żmien²⁰;

Illi jirrizulta wkoll illi DRL kienet irċeviet bosta lmenti mir-residenti tagħha marbuta ma' ħsejjes jew storbju eċċessiv, ħafna minnu minħabba daqq ta' mużika b'volum għoli fir-*Reef Club*²¹. Dawn l-imenti kienu jsiru ta' spiss²². Min-naħa l-oħra, għal min kien f'dan in-negozju, dawn l-inċidenti huma meqjusa bħala xi ħaġa 'normali'²³;

Illi DRL kienet irċeviet ukoll xi lmenti marbuta mal-kwalita' tal-ikel li kien qed jinbiegħ għor-*Reef Club*²⁴, u li f'xi okkażjonijiet, tħallew jidħlu fl-istabbilimenti tfal taħt l-eta'²⁵;

Illi fuq binarju differenti, DRL ressqet prova illi kien intlaħaq ftehim bil-fomm bejn il-partijiet biex l-operatur jibda jopera wkoll stabbiliment ieħor fl-istess kumpless, dak magħhruf bħala l-*Espresso Bar*. L-arrangament bejn il-partijiet kien illi jgħoddu l-istess kundizzjonijiet tal-ftehim mill-ħuq bejn il-partijiet fit-30 ta' Mejju, 2005²⁶. L-operatur għamel xi żmien jopera dan l-istabbiliment iżda waqaf peress illi ma kienx qed iħalli qligħ²⁷. Min-naħa ta' DRL jirrizulta illi baqa' flejjes dovuti lilha minn CCS marbuta mal-operat ta' dan l-istabbiliment²⁸;

Illi fl-10 ta' Novembru, 2006, DRL bagħtet tgħarraf lil CCS illi kienet ser ittemm il-ftehim ta' bejniethom tat-30 ta' Mejju, 2005²⁹, għal liema korrispondenza CCS wiegħbet f'itra tad-29 ta' Novembru, 2006³⁰;

Illi fit-22 ta' Frar, 2007, CCS talbet lil DRL sabiex iġġedded il-ftehim ta' bejniethom għal sena oħra³¹. Ma jirrizultax illi DRL wiegħbet għal din it-talba tant illi fid-9 ta' April, 2007, intbgħatet ittra legali f'dan ir-rigward³²;

²⁰ Affidavit Tony Gauci f'paġ. 196 tal-proċess; Affidavit James Le f'paġ. 275 tal-proċess; Affidavit Malcolm Charles Jones f'paġ. 243 tal-proċess; Dok. "MJ" f'paġ. 245 tal-proċess;

²¹ Affidavit Sue Ciappara f'paġ. 225 – 242 tal-proċess; Affidavit Tony Gauci f'paġ. 196, flimkien ma' numru ta' dokumenti immarkati bħala Dokti. "D1" u "D2" f'paġġ 198 – 224 tal-proċess; Affidavit Michael Camilleri Kamsky f'paġ. 258 tal-proċess; Affidavit Jonathan Borg flimkien ma' Dokti. "JB1" u "JB2" f'paġġ 230 – 242 tal-proċess.

²² Kontro-eżami ta' Michael Camilleri Kamsky f'paġ. 288 tal-proċess; Kontro-eżami James Le f'paġ. 323 tal-proċess;

²³ Xhieda ta' Andre' Scerri f'paġ. 152 tal-proċess

²⁴ Affidavit Tony Gauci f'paġ. 196 tal-proċess; Affidavit Michael Camilleri Kamsky f'paġ. 258 tal-proċess u Dok. "MK2" f'paġġ. 265 – 272 tal-proċess

²⁵ Xhieda Andre' Scerri f'paġ. 161 tal-proċess;

²⁶ Affidavit James Le f'paġ. 275 tal-proċess u taħt kontro-eżami f'paġġ 327 – 8 tal-proċess

²⁷ Paġġ. 246 u 355 tal-proċess

²⁸ Affidavit Malcolm Charles Jones f'paġ. 244 tal-proċess

²⁹ Dok. "DR1" f'paġġ. 32-33 tal-proċess

³⁰ Dok. "B" f'paġġ 53-55 tal-proċess

³¹ Dok. "FC4" f'paġ. 48 tal-proċess

³² Dok. "FC5" f'paġ. 49 tal-proċess

Illi fit-8 ta' Mejju, 2008 infetħet din il-kawża;

Illi l-Qorti sejra tibda **I-konsiderazzjonijiet ta' natura legali tal-każ** billi tqis l-ewwelnett **il-ħames eċċezzjoni** mressqa minn DRL fit-Tweġiba Maħlufa tagħha. DRL tilqa' għat-talbiet attrici billi tgħid illi hija ma kellha l-ebda obbligu illi ġgedded il-ftehim ma' CCS peress illi l-istess ftehim kien diġa' ġie mitmum minnha sa minn żmien qabel ma CCS għamlet it-talba għat-tiġdid tiegħu;

Illi l-Qorti għaldaqstant trid tqis is-siwi u l-effetti tal-ittra mibgħuta minn DRL lil CCS fl-10 ta' Novembru, 2006³³ fejn hija iddikjarat li kienet qiegħda ttemm ir-rabta ta' bejniethom skond il-klawsola 21.1 tal-ftehim, għal waħda mir-raġunijiet maħsuba fil-klawsola 20. Il-klawsola 21.1 težiġi illi f'każ li jkun hemm ksur tal-ftehim min-naħa tal-operatur, DRL tista' ttemm il-ftehim, u l-proċedura illi għandha tintuża hija dik li jintbagħat avviż bil-miktub. Mhux kontestat illi din l-proċedura ġiet segwita minn DRL. Dak li CCS qiegħda tikkontesta hija r-raġuni illi wasslet lil DRL sabiex iġġib fi tmiem il-ftehim. F'dan ir-rigward, japplika l-artikolu 20³⁴ tal-ftehim li jaqra: "*The occurrence of one or more of the following events shall constitute(sic) material default and breach of this agreement by the Operator:*

a. Operator's vacating or abandoning the Establishments;

b. The failure by the Operator to make any payments due under this agreement, within fifteen (15) days of due date, whether demanded or not;

c. The failure by the Operator to observe or perform any of the covenants, conditions or provisions of this agreement to be observed or performed by the Operator, if such failure continues for a period of fifteen (15) days after notice thereof by a registered letter from the Company to the Operator;

d. The suspension by the Operator of all payments, the appointment of a liquidator for the Operator, or the filing of an application for the dissolution and winding up of the Operator";

Illi fid-dritt kummerċjali, huwa meqjus illi "*when a party undertakes a contractual obligation, he is strictly answerable for performance, in the sense that if he fails to perform or his performance is defective, it is no answer that he made all reasonable endeavours or took all reasonable care to carry out his obligations... Not every breach entitles the innocent party to treat the contract as discharged. An act which evinces an*

³³ Dok. "DR1" f'paġ 32 tal-proċess

³⁴ Dok. "A" f' paġġ. 10-11 tal-proċess

intention not to perform the contract in some essential respect has always been treated as entitling the innocent party to terminate the contract. But in viewing the impact of default which does not manifest such a repudiatory intention, the law distinguishes major breaches, which go to the root of the contract, from minor breaches, which do not. Whether a breach does or does not go to the root of the contract must in all cases be determined by ascertaining the express or presumed intention of the parties at the time of the contract. There are two quite distinct approaches to the ascertainment of that intention, and at different times first one has predominated, then the other. The more usual approach is to look not at the nature of the act of breach or the gravity of its consequences but at the importance attached to the broken term by the parties at the time of the contract. If the term is a major term (or a 'condition', as it misleadingly became known), then any breach, even if minor, is considered to go to the root of the contract so as to entitle the innocent party to terminate it. This is because it is clear from the language of the contract or the surrounding circumstances that the parties attached importance to strict compliance with the term. If, however, the term broken is a minor term, or warranty, the innocent party's remedy is limited to damages.. . . . A breach of a contract will entitle the innocent party to treat the contract as discharged if (a) the act of breach signifies an intention of the part of the guilty party not to carry out the contract in some essential respect; (b) subject to special rules for non-consumer sales, the term broken is considered to be a condition; or (c) the consequences of the breach are such as to frustrate the commercial purpose of the contract; or (d) the contract empowers the innocent party to terminate"³⁵;

Illi daqstant ieñor huwa stabbilit li "Si ha inadempimento del contratto quando il debitore non esegue la prestazione dovuta, o la esegue in modo tardivo, oppure in modo inesatto: l'inadempimento delle obbligazioni (modo non satisfattivo di estinzione dell'obbligazione) comporta inadempimento del contratto. Per la stretta connessione tra inadempimento dell'obbligazione e inadempimento del contratto si suole di solito esaminare l'inadempimento delle obbligazioni nell'ambito della mancata esecuzione del contratto; l'inadempimento e' una delle cause (insieme con l'impossibilita' sopravvenuta e con la eccessiva onerosita') di risoluzione del contratto"³⁶;

Illi f'dan il-każ, ir-raġunijiet mogħtija minn DRL fl-ittra tagħha tal-10 ta' Novembru, 2006 huma marbutin mal-ġrajjet imsemmija fil-paragrafu (b) u (c) tal-artikolu 20, ġrajjet li l-partijiet qiesu li huma ta' tali mportanza li

³⁵ *Goode on Commercial Law*, 4th Edition, Chapter 3: *Some Aspects of Contract Law*, paġġ. 122 – 139

³⁶ G. Alpa *Corso di Diritto Contrattuale* (CEDAM 2006) § 14.1, f'paġ. 145

f'każ ta' ksur ta' xi waħda minnhom kellhom iwasslu biex il-kuntratt ta' bejniethom seta' jiġi mitmum. Il-paragrafu (b) jittratta dwar nuqqas ta' ħlas tal-konsiderazzjoni mill-operatur għal ħmistax-il (15) ġurnata minn meta dan isir dovut, anke jekk ma tkunx saret talba għalihom minn DRL. Mill-fatti joħrog ċar illi għal xi żmien matul il-ħajja tal-ftehim, CCL kellha problemi ta' likwidita', tant illi DRL kienet aċċettat illi titħallas *in natura* minflok fi flus biex tiġbor dak li hu tagħha;

Illi filwaqt illi fil-liġi hekk kif ikunu jeżistu żewġt idjun fi żmien wieħed, jinqatlu wieħed bl-ieħor sa fejn ikunu ndaqs³⁷, f'dan il-każ, il-fatt illi l-partijiet fil-ftehim jeskludu tpaċċija bħala metodu ta' hlas³⁸, il-Qorti tqis illi l-obbligu fuq CCL illi l-ħlas isir bi flus jew valuta legali dejjem baqa' hemm, u ma kien hemm xejn x'izomm lil DRL milli teżigi illi l-ħlas isir kif u meta miftiehem fl-appendiċi 3 anness mal-ftehim;

Illi fl-imsemmija ittra tal-10 ta' Novembru, 2006, ir-raġuni ewlenija wara t-tmiem tal-ftehim kienet sewwasew dan in-nuqqas ta' ħlas f'waqtu min-naħa tal-operatur: *"For your information, the decision to terminate the Agreement has been taken in the light of your failure to make payments as and when required in terms of the Agreement, as well as the following matters which have on several occasions been brought to your attention by DRL: 1. Your failure to perform your obligation to run an Espresso Bar, and to pay rent therein, which failure was treated with forbearance by DRL; 2. Your failure to open the outlets referred to in the Agreement in accordance with the conditions set forth in the Agreement; 3. the poor service and quality of food and beverages offered at the outlets set forth in the Agreement; 4. The excessive noise emitted from the Bedouin Bar during the summer; 5. the occurrence of under age consumption of alcoholic beverages in the Bedouin Bar"*;

Illi l-fatt li DRL qiegħda torbot in-nuqqas ta' ħlas mill-operatur ukoll mat-tħaddim (jew aħjar nuqqas ta' tħaddim) tal-istabbiliment Espresso Bar jista' joħloq diffikulta ta' interpretazzjoni dwar jekk l-artikolu 20 tal-ftehim japplikax wkoll għal dik il-konċessjoni, ladarba t-tħaddim tagħha kien miftiehem wara li kien daħal fis-seħħ it-tħaddim tal-konċessjonijiet l-oħrajn. Minbarra dan, mill-provi jirrizulta illi għalkemm il-partijiet jidhru illi f'xi żmien kellhom il-ħsieb illi jersqu fuq ftehim formali fir-rigward tat-tħaddim ta' dan l-istabbiliment, dan baqa' ma seħħx u CCS attriċi tħalliet topera l-istabbiliment għal erbatax-il (14) xahar³⁹. Jirrizulta illi CCS ma wasletx fil-pagamenti tagħha u kellha ċċedi l-operat;

³⁷ Art. 1196 Kap. 16

³⁸ Ara klawnsola 6, f'paġ. 6 tal-proċess

³⁹ Dok. "B" f'paġ. 54 tal-proċess

Illi, lil hinn minn din iċ-ċirkostanza, il-Qorti tasal għall-fehma illi n-nuqqas ta' ħlas mill-operatur skond kif maqbul taħt l-appendiċi 3 kienet il-qofol tal-problema fir-relazzjoni illi hija kellha ma' DRL, u li dan il-problema p-persista anke fl-operat tal-*Espresso Bar*, tant li CCS qatgħet qalbha u waqqfet it-tħaddim tiegħu;

Illi l-għarfien min-naħa ta' CCS li hija ma seħħilhiex twettaq f'ħinha l-obbligazzjoni tal-ħlasijiet joħroġ mill-eċċezzjonijiet li hija ressqet fir-rigward tat-talbiet rikonvenzjonali ta' DRL, fejn hija tistqarr li hija debitrice tal-kumpanija rikonvenjenti (għalkemm mhux fis-somma mitluba minn DRL);

Illi l-konsiderazzjonijiet l-oħra msemmija fl-istess ittra, għalkemm kellhom is-siwi tagħhom għal DRL li riedet iżżomm il-livel ta' lukanda fl-ogħla tagħha u tqis il-ħtiġijiet tal-klijenti tal-lukanda li kienet tmexxi, huma sekondarji meta mqabbla mal-problema marbut mal-ħlas, u l-ksur tal-paragrafu (b) tal-artikolu 20 huwa biżżejjed biex iwassal għal ksur ta' obbligazzjoni u għat-tmiem tal-ftehim. Għaldaqstant il-Qorti ma tarax il-ħtieġa illi tidhol fiċ-ċirkostanzi l-oħra msemmija fl-ittra tal-10 ta' Novembru, 2006, u fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, issib li l-ħames eċċezzjoni tal-kumpanija mħarrka hija mistħoqqa u sejra tilqagħha;

Illi fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, il-Qorti tagħraf li jtnisslu effetti legali preċizi. Kemm hu hekk, fejn f'kuntratt tkun iddaħħlet klawsola jew patt kommissorju, il-kreditriċi tal-obbligazzjoni għandha l-għażla li, fejn iseħħ nuqqas jew inadepiment min-naħa ta' debitur, titlob il-ħall tal-kuntratt⁴⁰, u li rabta b'hal dik tingħadd dejjem li ddaħħlet fil-kuntratti bilaterali f'każ li waħda mill-partijiet tonqos għall-obbligazzjoni tagħha⁴¹. Issa, ladarba l-ftehim bejn CCS u DRL kien wieħed kummerċjali, l-imsemmi prinċipju jieħu xejra partikolari, għaliex il-liġi trid li f'rabtiet b'hal dawn, l-effett tal-kundizzjoni riżoluttiva (ukoll li kieku kienet waħda taċita) jholl il-kuntratt *ipso jure* u jorbot idejn il-Qorti li ma tagħtix żmien lid-debitur inadempjenti milli jsaffi l-morożita' tiegħu⁴²;

Illi din il-fehma tħalli effett fuq **l-ewwel talba attriċi** għaliex la darba l-ftehim seta' jiġi mitmum minn DRL fiż-żmien u bil-mod imfisser fil-ftehim innifsu, it-talba mressqa minn CCS lil DRL biex iġġeddilha l-ftehim ma tiswiex u saret għalxejn, għaliex ma setax isir tiġdid ta' rabta li kienet effettivament intemmet qabel saret it-talba ta' tiġdid. Ifisser ukoll illi s-skiet min-naħa ta' DRL għal din it-talba ma seta' qatt joħloq dannu lil

⁴⁰ Art. 1069(1) tal-Kap 16

⁴¹ Art. 1068 tal-Kap. 16

⁴² Art. 117 tal-Kap 13

CCS, għaliex ma kienx hemm aktar rabtiet kuntrattwali bejniethom, kuntrarjament għal dak li qed titlob CCS **fit-tieni, fit-tielet u fir-raba' talbiet** tagħha. Dan qiegħed jingħad għaliex ma hemm l-ebda dubju li CCS issejjes dawn it-talbiet fuq l-allegat ksur ta' ftehim min-naħa ta' DRL fin-nuqqas ta' tiġdid tal-ftehim. It-talba għal-likwidazzjoni tad-danni hija dejjem riżervata favur parti f'kuntratt kontra l-parti l-oħra inadempjenti⁴³. Iżda dan jgħodd sakemm tabilhaqq ikun għad hemm rabta kuntrattwali fis-seħħ (li, kif rajna, f'dan il-każ ma kienx għad hemm) u wkoll sakemm l-inadempiment allegat ma jkunx riżultat tal-inadempiment tal-parti li tippretendi d-danni. Dan huwa t-tfaddim tal-massima "*inademplendi non est ademplendum*";

Illi għaldaqstant il-Qorti tasal għall-fehma illi t-talbiet ta' CCS ma jistħoqqilhomx illi jintlaqgħu għaliex mhumiex imsejsa fid-dritt;

Illi fir-rigward tal-**kontra talba**, DRL qed titlob il-ħlas mingħand CCS ta' bilanċi dovuti li baqgħu ma tħallsux sakemm il-kuntratt kien għadu fis-seħħ. L-ammont mitlub huwa s-somma ta' tmintax-il elf, tmien mija u disgħin Ewro, u tlieta u tletin ċenteżmi (€18,890.33) bħala konsiderazzjoni ta' ħlas għal operat tal-istabbilimenti skond kif mil'huq bejniethom fil-ftehim tat-30 ta' Mejju, 2005;

Illi għal din il-pretensjoni CCS tilqa' billi, filwaqt illi tikkontesta l-ammont, tgħid illi DRL naqqset dan l-ammont għal ħmistax-il elf mitejn u sebgħin ewro (€15,270)⁴⁴. Hija tqajjem l-eċċezzjoni ta' tpaċija u tistqar illi dan l-ammont għandu jiġi paċut mas-somma dovuta lilha minn DRL fl-ammont ta' erbatax-il elf, ħames mija u erbgħin Ewro u għoxrin ċenteżmu (€14,540.20)⁴⁵, li jwassal għal bilanċ favur CCS fl-ammont ta' seba' mija u tletin Ewro u għaxar ċenteżmi (€730.10);

Illi l-ammont pretiż mill-kumpanija rikonvenjenti DRL tnaqqas għal dak ta' elfejn, erbgħa mija sitta u għoxrin Ewro, u seba' ċenteżmu (€2,426.07)⁴⁶. Dan wara illi ġie konfermat illi DRL għandha tagħti lil CCS l-ammont ta' erbatax-il elf, ħames mija u erbgħin Ewro u għoxrin ċenteżmi (€14,540.20c)⁴⁷;

Illi l-**eċċezzjoni tat-tpaċija** mressqa minn CCS fiha nnifisha tammonta għal ammissjoni tad-debitu u li dan id-debitu huwa dovut minnha lil DRL. Ma ġew ipprezentati ebda dokumenti li juru t-tnaqqis minn DRL għall-

⁴³ Art. 1069(2) tal-Kap 16

⁴⁴ Nota ta' sottomissjonijiet kumpanija attriċi f'paġ. 378 tal-proċess iżda prova f'dan is-sens ma tirriżultax mill-proċess

⁴⁵ Dokti. "G" u "G1" sa "G65" f'paġ. 60 – 125 tal-proċess

⁴⁶ Nota ta' sottomissjonijiet ta' DRL f'paġ. 398 tal-proċess

⁴⁷ Affidavit Malcolm Charles Jones f'paġ. 243 – 4 tal-proċess

ammont ta' ħmistax-il elf mitejn u sebgħin ewro (€15,270), kif CCS tallega fin-Nota ta' Sottomissjonijiet tagħha;

Illi jibda biex jingħad li t-tpaċija sseħħ hekk kif tnejn min-nies ikunu, fl-istess waqt, ukoll debituri ta' xulxin⁴⁸. Kemm hu hekk, din it-tpaċija ssir bis-saħħa tal-liġi wkoll jekk kemm-il darba d-debituri ma jkunux jafu li qiegħda sseħħ⁴⁹. It-tpaċija sseħħ fejn ikun hemm żewġt idjun li jkollhom somma ta' flus jew ħaġa funġibbli ta' l-istess speċi u dan sakemm iż-żewġt idjun ikunu likwidi u dovuti⁵⁰;

Illi, minbarra dan, it-tpaċija hija meqjusa mil-liġi bħala waħda mill-modi li bihom tintemm obligazzjoni⁵¹. Biex isseħħ it-tpaċija, għalhekk, jeħtieġ li jkun hemm obligazzjoni li toqtol, għal kollox jew f'biċċa, obligazzjoni oħra kuntrarja. Dan ifisser li t-tpaċija, meta tiġi eċċepita, tammonta għal stqarrija ta' għarfien tal-obbligazzjoni li kontra tagħha t-tpaċija ssir. Kemm hu hekk, ingħad li t-tpaċija hija ammissjoni tal-obbligazzjoni kuntrarja⁵² u twaqqa' l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni;

Illi t-tpaċija sseħħ bis-saħħa tal-liġi nnifisha wkoll jekk mingħajr l-għarfien tad-debituri nfushom, b'mod li hekk kif ikunu jeżistu żewġt idjun fi żmien wieħed joqtlu 'l xulxin safejn ikunu ndaqs⁵³. Huwa siewi li wieħed iżomm quddiem għajnejh li, fit-tpaċija, "*i debiti si estinguono non dal giorno della sentenza e per effetto di questa, ma dal momento della loro coesistenza (ex tunc), automaticamente, per effetto della legge...*"⁵⁴;

Illi t-tpaċija tista' titqies bħala ħlas reċiproku li jitfi ż-żewġ obligazzjonijiet (jekk ikunu ndaqs) fl-istess waqt⁵⁵. Jekk kreditu wieħed ikun akbar mill-ieħor, it-tpaċija sseħħ sal-ammont tal-anqas wieħed u l-obbligazzjoni tibqa' skond kemm l-akbar kreditu jkun jisboq 'il dak li jkun iċken. Ma sseħħ l-ebda tpaċija fejn dejn ta' parti mhuwiex mistqarr mill-parti l-oħra⁵⁶;

Illi l-liġi tagħna tagħraf żewġ għamliet ta' tpaċija: dik *ex lege* u dik konvenzjonali, li ma toqgħodx għar-regoli tal-ewwel forma, imma tiddependi biss mir-rieda tal-partijiet li jiftehmuha⁵⁷. Biex tista' sseħħ it-tpaċija legali jeħtieġ jintwera li (a) jkun hemm żewġt idjun fl-istess waqt

⁴⁸ Art. 1196(1) tal-Kap 16

⁴⁹ Art. 1196(2) tal-Kap 16

⁵⁰ Art. 1197(1) tal-Kap 16

⁵¹ Art. 1145(d) tal-Kap 16

⁵² P.A. 3.5.1993 fil-kawża fl-ismijiet *Spiteri et vs Vella* (Kollez. Vol: LXXVII.iii.128)

⁵³ Art. 1196(2) tal-Kap 16

⁵⁴ Torrente *Manuale di Diritto Privato*, (9^a Ediz.), § 246, pag. 415

⁵⁵ Caruana-Galizia *Notes on Civil Law: Obligations*, pag. 365

⁵⁶ App. Civ. 18.5.1953 fil-kawża fl-ismijiet *Abela noe vs Laferla noe* (Kollez. Vol: XXXVII.i.490) u App. Civ. 29.5.1998 fil-kawża fl-ismijiet *Philip Grima vs Carmel Mamo et pro et noe* (mhix pubblikata)

⁵⁷ Kumm.26.11.1984 fil-kawża fl-ismijiet *Mercieca noe vs Debono noe et* (Kollez. Vol: LXVIII.iv.235)

(ukoll jekk mhux tal-istess qies jew valor)⁵⁸, (b) li jirreferu għal tnejn minnies li huma debitur u kreditur reċiprokament ta' xulxin, (ċ) li jkunu omogenji (jiġifieri, jkollhom bħala oġġett il-ħlas ta' flus jew ħaġa oħra funġibbli); (d) li jkunu likwidi jew jistgħu jkunu likwidati bla taħbit kbir u jkunu ċerti wkoll f'dik li hija kwantita⁵⁹, u (e) li d-djun ikunu dovuti jew jistgħu jintalbu⁶⁰;

Illi fir-rigward tad-djun li joqtlu 'l xulxin, id-duttrina tishaq li biex isseħħ it-tpaċija jeħtieġ li tintwera *“l'autonomia dei contrapposti rapporti di credito”*. Għalhekk il-liġi trid li jkun hemm żewġt idjun separati, u mhux rapport wieħed li minnu jitnisslu pretensjonijiet reċiproċi tal-partijiet. Kemm hu hekk, ingħad b'awtorita' interpretativa li *“La compensazione suppone l'autonomia dei rapporti ai quali i debiti delle parti si riferiscono, con la conseguenza che, quando si tratti invece di un unico rapporto, o di rapporti accessori, la controversia si traduce in un accertamento di dare e avere, e cioè in una sorta di complesso conteggio, a proposito del quale non puo' parlarsi di compensazione in senso tecnico”*⁶¹;

Illi, kif issemma qabel, għalkemm ma jistax jingħad li teknikament kien hemm iċ-ċirkostanzi ta' tpaċija, DRL innifisha jidher li qiegħda taċċetta li l-ammont minnha mitlub fl-azzjoni rikonvenzjonali tagħha jmissu jitnaqqas għas-somma msemmija fin-Nota tal-Osservazzjonijiet tagħha, u dan fid-dawl tax-xhieda mogħtija b'affidavit minn xhud tagħha li għaraf li kellu jsir l-aġġustament imsemmi minnu⁶²;

Illi wara li qieset dawn iċ-ċirkostanzi kollha u mill-provi mressqa quddiemha, il-Qorti tasal għall-fehma li DRL seħħilha turi li t-talbiet rikonvenzjonali tagħha huma tajba u li jistħoqqilhom jintlaqgħu;

Illi għal dawn l-istess raġunijiet, ħlief safejn jirrigwardaw it-tnaqqis tal-ammont mitlub fl-azzjoni rikonvenzjonali, il-Qorti ma ssibx li l-eċċezzjonijiet imqajma mill-kumpannija attriċi rikonvenuta huma tajba;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawza billi:-

Tilqa' l-ħames eċċezzjoni fil-mertu tal-kumpannija mħarrka ladarba l-ftehim kien diġa' ġie mitmum fiż-żmien meta tressqet it-talba mill-kumpannija attriċi għat-tiġdid tiegħu;

⁵⁸ P.A. RCP 12.12.2002 fil-kawża fl-ismijiet *Macpherson Mediterranean Ltd vs J Lautier Co Ltd* (konfermata mill-Qorti tal-Appell fis-16.10.2006)

⁵⁹ App. Civ. 25.1.1988 fil-kawża fl-ismijiet *Spiteri vs Direttur tax-Xoghlijiet Pubbliċi et* (Kollez. Vol: LXXII.iii.157)

⁶⁰ Art 1197 tal-Kap 16

⁶¹ Pescatore e Ruperto *Codice Civile Annotato*, (7^a Ediz, 1978) pag. 1164

⁶² Affidavit ta' Malcolm C Jones f'pagġ. 243 – 4 tal-proċess

Tiċhad it-talbiet attriċi fl-azzjoni ewlenija billi mhux mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt; u,

Fir-rigward tal-azzjoni rikonvenzjonali, **tilqa' t-tmien eċċezzjoni** tal-kumpanija attriċi rikonvenuta limitatament għal fatt illi t-talba tal-kumpanija mħarrka rikonvenjenti għandha titnaqqas u fil-kumpliment tqis illi mhix mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt;

Tilqa' l-ewwel talba rikonvenzjonali kif imnaqqsa, billi ssib li l-kumpanija attriċi rikonvenuta għandha tħallas lill-kumpanija mħarrka rikonvenjenti l-ammont ta' elfejn, erba' mija sitta u għoxrin ewro, u seba' ċenteżmi (€2,426.07); u

Tilqa' t-tieni talba rikonvenzjonali u tikkundanna lill-kumpanija attriċi rikonvenuta tħallas l-ammont ta' elfejn, erba' mija sitta u għoxrin ewro, u seba' ċenteżmi (€2,426.07) lill-kumpanija mħarrka rikonvenjenti, flimkien mal-imgħaxijiet legali fuq l-imsemmija somma b'señħ millum sal-jum tal-ħlas effettiv; u

Tordna li l-kumpanija attriċi tħallas **l-ispejjeż tal-kawża ewlenija** filwaqt li **l-ispejjeż tal-Kontro-Talba** jitħallsu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija

**Onor. Joseph R. Micallef LL.D.,
Imhalled**

31 ta' Mejju, 2016

**Carmen Scicluna
Deputat Registratur**

31 ta' Mejju, 2016